

د استاد الفت

خېنې نورې نشر شوي او نه نشر شوي مضامين

جرمني ۲۰۱۱ ميلادي کال

www.ulfat.de

بسم الله الرحمن الرحيم

فلسفه

(۱)

حیڼې کارونه په ظاهره ډېر بد معلومېږي او په حقیقت کې ډېر ښه وي. د خلقو په نظر کې ظلم وي او چه فلسفه یې ولټوې سراسر رحم او دلسوزي وي. زمونږ سترگې او د فیلسوفانو سترگې ډېر فرق سره لري. هغه چه مونږ ته بد ښکاره کېږي هغوی ورته ښه وائي، چه مونږ یې ښه گڼو دوی یې بد بولی.

وايي چه انسان پخپل خیر و شره نه پوهېږي او ډېر حله په ښو باندې د بدو گمان کوي مگر یو فیلسوف نه غولېږي او ښه و بد پېژني. مونږ ډېر سادگان یو او عمیق نظر نلرو. مونږ ته کله یو کوټوال غل معلومېږي او له کوټوالیانو څخه وېرېږو. علاقدار او حاکم زمونږ د غورسۍ او حق ساتلو دپاره راځي مگر مونږ ورنه سر ټکوو او وایو چه ظلم کوي.

اورېدلی مودی چه یو سړی حاکم په ناحقه بندی کړ او هغه په زندان کې قرآن شریف یاد کړ. یو بل یې د دښمنانو په خوله په زندان کې لس کاله وساته هغه د ډېر هنر او کمال خاوند شو او د محبس ډېر ښه صنایع د ده په لاس جوړېده. حاکم صاحب ویل زه پوهېدم چه دی بې گناه دی مگر که بندی شوی نه وای دښمنانو واژه او حیات یې په خطر کې و.

د ده دغه هنر او کمال هم د محبس برکت دی نو مونږ باید ډېر ظاهر بین نشو او د هر شی فلسفه ولټوو.

زمونږ ډېر خیر خواهان او حامیان مونږ ته ځانونه د ظالمانو په څېر ښی او زمونږ د عقل او فکر امتحان اخلي.

که مونږ ظاهر بین او بد بین نه اوسو نو ماران او لړمان هم بېفایدي نه دي پیدا شوي. که زمونږ گمانونه ښه وي او د وحدت او یووالی له فلسفې سره آشنا شو د غله او پیره دار فرق له مینځه ځي.

هونسياران وائي که چنگيز او هلاکو نه وای پيدا شوي نن به دنيا په مونږ باندې ډېره تنگه وه او د قحط له لاسه به مو د ځان غوښې خوړې.
نو مونږ بايد خپل حقيقي خیر خواهان او د بشريت خادمان هېر نکړو.

فيصله گرانه ده

(۲)

خو ورځې پس دلته راغلم يوه ويل له پخوا نه تيار شوی ئې او رنگ دې ډېر ښه دی. بل په ډېر تعجب تپوس کاوه چه رنگ دې ولې خراب دی لکه چه ډېره رنځوری دې تېره کړی وی. زه هېڅ پوه نشوم چه کوم یو رښتیا وائي او د چا نظر صحیح دی. زه په دوه و کښی شوم او ځان مې نه پېژانده چه له پخوا نه ښه شوی يم که خوار شوی يم؟

هر کله چه مونږ په دغسې ظاهري او ساده مسئله کښې دومره اختلاف لرو نو په هغو مسایلو کښې به مو څه حال وي چه ډېر زیات عقل او فکر ته پکښې ضرورت وي او علمی تحقیق و تدقیق غواړي.

له نورو نه نه يم خبر ما نه خو اوس لوری او لودن وړک دی او داسې مقام ته نژدې شوی يم چه د تور او سپین فرق رانه ورکېږی او وېرېرم چه بیخي فیلسوف شم.

فلسفه هم له پوهېدلو څخه شروع کېږی او په نه پوهېدلو ختمېږی.

د دنيا ډېرو لوړو فیلسوفانو هم په آخر وخت کښې ویلی دي دومره پوهېږو چه په هېڅ نه پوهېږو.

زموږ ځینې پوهان او هونسياران هم اوس په دغه مقام کښې قدم وهی. دوی ته اوس د ښو او بدو فرق گران شویدی.

زمونږ ځینې کار داران هم اوس د مملکت په خیر و شر نشی پوهېدلی دوی اوس همدغومره پوهېږی چه نه پوهېږو.

له دوی نه باید په مهمو او غیر مهمو مسایلو کښې کومه قطعی فيصله ونه غواړو ځکه چه دوی د شک او تردید په مقام کښې بند دی او له تذبذب نه نشی وتلی.

د بیان آزادی

(۳)

باور کړئ چه دلته د خبر او بیان آزادی ډېره زیاته ده. هغه څه چه مونږ ویلی شو په نورو ملکونو کښې ئې څوک نشی ویلی، دلته هر راز خبرې کپړی او هر څوک هر څه ویلی شی. د دې خبرې د اثبات دپاره زه ډېر قوی دلایل لرم چه هېڅوک ئې تردید نشی کولی او هر څوک ئې منی. لار شئی چېرته چه د دیموکراسی نغاړه غږېږی او د بیان آزادی پکښې ډېره زیاته ده هلته به هم د خبرو آزادی دومره پیدا نکړی شی لکه چه دلته ئې کوری. نن په ډېرو عصری او مدنی ممالکو کښې هلته چه دیموکراسی او آزادی خپل معراج ته رسېدلې ده هېڅوک دا جرئت نشی کولی چه د یوه لوی سړي په مخکښې مداحی وکړی او له تملق نه کار واخلي مگر دلته مداحان او متملقین دغه جرئت کولی شی او هېڅ تکلیف یا ضرر نه وینی. اوس په دیموکراتو دولتو کښې څوک دا نشی ویلی چه له دیموکراسی نه دکتاتوری ښه ده مگر دلته دا بحثونه آزاد دي او د استبداد طرفداری هم ځینې خلق کولی شی. په نورو ځایونو کښې ډېر لوی کسان خپله ملامتی په قام او ملت نشي اړولی مگر دلته د علاقدار میرزا هم دا ویلی شی چه ملت جاهل دی او ټوله ملامتی په دوی کښې ده. نن په ډېرو مهذبو ملتونو کښې ډېر مقتدر اشخاص چا ته کنځلی نشی کولی او فحش ویل اخلاقاً ممنوع دی مگر دلته مونږ دغه بدې خبرې ډېرې اورو او یو آمر خپل مامور ته پوچ ویلی شی. د دروغو ویل چه بیخی منع دی له هر ځایه دلته ډېر ویل کپړی او دا یوازی مونږ یو چه خاین ته صادق، جاهل ته عالم، نا پوه ته افلاطون او ارسطو ویلی شو.

آمران

(۴)

مونږ به په تروه وچولی خبرې کوو، تاسی به په کره غاړه د مجرمینو په څېر ولاړ اوسئ او بلی صاحب به وایاست.

مونږ به په هر کار کښې کار لرو نور به زمونږ په کارونو کښې د فکر کولو حق هم نلری. مونږ به هیڅ نه کوو مگر کارونه به ټول زمونږ په توجه کېږی.
حلمیانو ته به په نفرت گورو خو دوی به مونږ خپل حامیان گڼي او په محبت به راته گوری.

مونږ به په هېچا اعتماد نلرو او ټول خلق به په مونږ پوره اعتماد لری.
زمونږ خوف او زمونږ محبت به په آخره درجه په هر زړه کښې وی.
خومره چه له مرگ څخه وېرېږی هغومره به له مونږ نه هم په خوف کښې اوسئ.
په هره اندازه چه ژوند او حیات محبوب گڼئ مونږ به هم هغومره محبوبیت لرو.
هوا! مونږ یوازی خپل رعب او هیبت ستاسو په نظر کښې نه غواړو باید شدید محبت هم له مونږ سره ولری.

یوازی محبت هم زمونږ په کار نه دی باید زمونږ له خوفه زړونه ورپېږی.
زمونږ په حضور کښې بې له عجز و نیازه هېڅ راز خدمت، صداقت او فعالیت نه قبلېږی که عاجزی او خادمانه اوضاع درسره وه هر راز خیانتونه معاف کېدلی شی.
پام کوه چه دلته پخپلو خدمتونو او صداقتونو مغرور یا بې پروا راشی.
هر کله چه راځي که دی هر خومره مهم کارونه کړی وی د یوه مقصر په حیث راحه او سرتیټی راحه.

زورور

(۵)

د زورورو په مخکښې خبرې کول څه آسانه کار نه دی او هر څوک ئې نشی کولی. د دوی مزاجونه ډېر باریک وی.

کله ورباندې ډېره ښه خبره بده ولکېږی او سړی جو جو کړی.
کله پری کنځلې ښه تاثیر وکړی او بده خبره ئې له پامه ښه راشی.
زه پوه نشوم او څه مې وویل زما خبره پرې ښه ونه لکېده ځکه راته په قار شو او وئې رټلم. که زه په نزاکتونو پوهېدلی، که ما ته د دربارونو اوضاع معلومه وای داسې به نه و شوی.

ما موقع ونه پېژندله او ډېره لویه بې ادبې رانه وشوه.

ده ماته وويل په وطن كښې څه حال دی؟ حاکمان او کارداران څنگه دي؟
 زه خبر نه وم چه دي په رښتيا وپلو خوابدي كپړي او حقه وينا پرې بده لكپړي. مونږ
 خو په كلو او بانډو كښې لوی شوی يو، علم او پوهه نلرو، د لوبو خلقو په خوی و بوی
 بلد نه يو او په هر ځای كښې هر چا ته رښتيا رښتيا وايو.
 په مونږ باندي هېڅوك نه دی ملامت دا زمونږ خپله ګناه ده.
 سړی بايد پخپله ګناه اعتراف وكړي او خپله ملامتی ومنی.
 زه دا منم چه مونږ نه پوهېږو او خبری مو لوارې دي.
 دوی لوارې وريچې هضمولی شی مگر لوارې خبری نشی اورېدلی.
 ماته وروسته چا وويل چه سړی د زورورو په مخكښې دغسې خبری نه كوی تا خو به
 له ځانه سره دومره فكر كړی و، چه ته له چا سره غږېږې؟ او څه وائي؟
 هغه بل چه هلته ناست و لکه چه زما دوست و او زړه بې راباندي وسوزېده ځكه ئې
 وويل چه صاحب جهل او ناپوهی خو لوی عذر دی.
 (از خورد ها لغزیدن از کلان ها بخشیدن)

د رجب خان له قاموس څخه

خو لغتونه

(۶)

مساوات: خاین او صادق، لایق او نالایق، پاكفس او رشوت خور، كاریگر او بېكاره
 یوشان او برابر ګڼل.
 دیموکراسی: د رشوت ازادی، د ظلم ازادی، د بېباکۍ آزادی.
 اصول: هغه چه رواجول بې د مسکراتو او مخدراتو غونډې ممنوع وی.
 انحصار: هغه تجارت چه هر څوك ئې نشی کولی لکه د حکومتونو او ماموریتونو
 خرڅول.
 حاکم: پخپل سر او خود مختار، هغه چه ظلم او استبداد ته اداره او انضباط وائي.
 مامور: هغه چه دریشی کوی او کار نه کوی.

اقتصاد: له خوارنو او مسکینانو څخه څه اخستل او بډایانو ته ئې ورکول یعنې د زکوٰة عکس او ضد.

شورا: هغه چه هر څه ویلی شی او هېڅ نشی کولی.

خادم دین و دولت: چه د حاکم او نایب الحکومه خدمت ئې په ډېر اخلاص کړی وی.

د سترگو خاوند: چه هر څه ورته ووائې وائې په سترگو.

ډار

(۷)

پېری نه دی، روې نه ده، شیشکه نه ده، بلا نه ده مگر انسانان ډاروي. له څه شي نه؟ او له چا نه؟

له نښو کارونو، له رحم او شفقت نه له عدل و احسانه، له خپلو وروڼو او بنيادمانونه دی وائې: دغه خلق چه د ډېر پخوانی ظلم په ځنځیرونو کلک تړلي دي که هر چا خلاص کړه اسمان به ړنګ شی ځمکه به په بل مخ واوړی.

که د دوی لاسونه او پښې تړلی نه وی غلا به کوی، سړی به وژنی، لارې به وهی، ډارې به غورځوي، وینې به تویوی.

که د دوی ژبې تړلی نه وی هغه څه به وائې چه تحمل ئې نشی کېدای.

که د دوی سترګې نه وی تړلی سپین سترګی به شی او هر څه ته به په نفرت ګوری. نو باید دا د پخوا زمانی زبان بندی او چشم بندی وساتو. دوی باید همدغه شان په ځنځیرونو تړلی وی او دغه ډار چه د دوی په زړونو کېښې موجود دی ډېر ټینګ وساتل شی.

که دغه طلسم مات شو او د خلقو ډار والوت سړیتوب ځی او بربادی راځی. تاسې باید د خپلو خزانو او جواهراتو ساتلو ته دومره ډېره توجه ونکړی بلکه خپل ډار د خلقو په زړونو کېښې له سرو او سپینو، له الماسو او لعلونو ډېر ټینګ وساتئ او خپلی ټولی پېری د همدغه شي د ساتلو دپاره مقررې کړئ.

زه چه دا خبرې اورم ډارېرم او دا نشم ویلی چه دغه ډار که له زرونو و اوزی په زرونو کښې به مینه او محبت پیدا شی، دغه عناد او نفرت به په صداقت او صمیمیت بدل شی، دغه مقید او تړلی قوتونه او استعدادونه به په کار ولوېږی دا وطن به آباد شی.

دا خبرې په زرونو کښې کرزی خو له ډاره ئې څوک نشی ویلی.

خوف او ډار دلته دومره غلبه موندلی چه اوس مونږ له هر څه وېرېږو او ډاکتران راته د قاتلانو په رنگ کښې معلومېږی. یو وخت و، چه مونږ له ظلم و وحشت څخه نه وېرېدو او هر څه مو کول سترگی اېستل، تورو څاگانو کښې خلق اچول، قین او فانه، تېل داغ او ژوندی بنیادمان ونډ ونډ کول زمونږ کارو.

مونږ دغه شان بد بد کارونه کول او نه ډارېدو مگر نن یو ښه کار له ډاره نشو کولی او عدل و احسان هم مونږ ډاروی.

مونږ اوس له مثبت او منفي ډواړو خواو وېرېږو او هر څه ډېر مهیب په نظر راځی. نه هغه ظلم او استبداد کولی شو چه پخوا مو کاوه نه هغه احسان او عدالت کولی شو چه دنیایي رانه په ټینکه غواړی.

زمونږ مثال داسی دی لکه چه ډېره سخته وچکالی وی او ټول خلق د یوه لوی قحط راتلو نه په وېره کښې وی، هر یو تصور کوي چه په وطن به داسی لوړه راشي چه ځوی به له پلاره بېزاره وي او مور به د ځوی پروا نلری، د همدغه ډار په وجه ټول خلق لوی او واړه له کورونو څخه د استسقا او بارانه په طلب اوزی، مونځونه کوی دعاګانی کوی زاری کوی او له خدایه باران غواړی، پاک خدای په دوی مهربانه کېږی او د شپې له مخی یوه داسی توره وربخ په آسمان کښې پیدا کېږی چه زورور بارانونه، شدید سیلابونه، رعد او برق، تندر او تالندی ورسره شته.

اوس ګورو چه توره شپه ده باران په ډېر شدت اوری، په آسمان کښې ډېر هیبتناک غرونه دی او له غرونو څخه سخت سیلابونه راروان دی، دلته هغه پخوانی ډار په یوه بل ډار بدلېږی هر یو غذر او زاری کوي چه باران ودرېږی او آسمان خپلی اوبه بېرته ونیسی. یو ګمان کوی چه زما کور به سیلاب یوسی، بل وائی په فصل او کښت به مې زورورې خړې واورې او هر څه به له خاورو لاندې شی، څوک وائی رمه مې په غره کښې ده مېږې او پسونه به مې سیلاب یوسی.

د دغسې احتمالی او شخصی ضررونو په وجه هر یو غواړی چه یو عام رحمت بند شی او هغه څه چه په دعاګانو پې غوښتنه په دعاګانو ئې رد کړی.

دا تشبیه زما خوښه ده د دیموکراسۍ سیلاب همدغه شان مونږ وپروی او ځینې شخصې او احتمالی اضرار پکښې متصور دی مگر له عامې فایدې نه ئې هېڅ انکار نشي کیدای.

مونږ هماغه خلک یو چه له بارانه او له نه بارانه دواړو نه په وېره کښې یو او په هېڅ حال کښې ډار رانه نه ځی، پخوا له استبداده وپېږدو اوس له دیموکراسۍ څخه وپېږو او ډېر ښه شی راته توره بلا معلومېږی.

زمونږ آرزو

(۸)

مونږ آرزو لرو او د خپلې آرزو دپاره جد و جهد په ځان لازم ګڼو. دا آرزو کومه ټیټه او شخصې آرزو نه ده. مونږ د کوم شخص شخصې دښمنان نه یو او نه شخصې علایق را باندې دومره اثر لری چه مونږ له خپلو عالی او اجتماعی آرزوګانو راوړوی. زمونږ کار له اساساتو او کلیاتو سره دی او جزئیاتو ته په جزئي نظر ګورو. مونږ عمومی اصلاحات غواړو او په ټینګه ئې غواړو. زمونږ ګران او محبوب پادشاه د دیموکراسۍ پالونکی او ساتونکی دی. دیموکراسی مونږ ته د حق ویلو جرئت او د صحیح فکر کولو همت او طاقت راکوی.

مونږ له دیموکراسۍ نه همدغه شی غواړو. مونږ ارزو نلرو چه دیموکراسی مونږ ته د کنځلو کولو او محض بدو ویلو موقع راکړی.

دا څیز زمونږ نه دی خوښ او نه ئې خوښوو. زمونږ پروګرام دا دی چه په مهذبه لهجه، په سره سینه، په عقل و منطق ښو ته ښه او بدو ته بد ووايو. بد کارونه، بد خوښونه، بد فکرونه بد وګڼو او خپل لوستونکی په ښو او بدو پوه کړو، د خلقو پوهول مونږ د اساسی اصلاحاتو اساس ګڼو او زمونږ اساسی مرام همدغه دی.

دغه مرام مونږ په ډېر ښه صورت د اصلاحاتو په نیت تعقیبوو.

پدې لاره کښې که حقانه انتقاد او اعتراض په هر چا باندې راځي مونږ به ترې هېڅکله سترگې پټې نکړو ځکه چې سترگې پټول او حق پټول لويه غلا او لويه گناه ده.

مونږ به اعتراضونه او انتقادونه وکړو مگر کنځلې به ونکړو.

مونږ د ښه ملاتړلي ده چې د ښو او بدو تمیز وشي او دغه پوهه ډېره عامه او مکمله شي. دا کار مونږ د لوی خدای په توفیق کوو مگر بې ترتیبه ئې نه کوو او د محیط د هضمولو قوه په نظر کښې لرو.

مونږ د افراط طرفداران نه یو لکه چې د تفریط نه یو.

حقیقي او صحیح اعتدال پرېښودل مونږ گناه بولو مگر د اعتدال په نامه هر څه نشو قبلولی.

مونږ پدې ټینګ یقین لرو چې پاک خدای د حقې لارې مل دی او څوک چې په ښه نیت یوه ښه مقصد ته په ښه لاره روان وی هېڅکله ئې د اس ځین نه کېږي.

څوک چې ملی او اجتماعی ارزوگانې لری او له خپل وطن، خپل پادشاه، خپل قام سره رشتیانې مینه لری هغه باید کونښنې وکړی چې د خپلو ښو ارزوگانو تمثیل په ښه صورت وکړی او ښه شی چاته بد ونه ښئی.

هغه باید دا ونه وائي چې زما ارزو نیکه او مبارکه ده که نور هر څه تصور کوی کوی دې زما ورسره کار نشته.

زما په عقیده افهام او تفهیم د کامیابۍ مهم شرط دی او هر څوک چې اصلاحات غواړی باید د حسن تفاهم اصل هېر نکړی.

زه چا ته دا نه وایم چې (استغفر الله) د حق دپاره مجادله مه کوه ځکه چې پخپله دغه کار کوم او خپل فرض ئې گنیم.

زه وایم: و جاد لهم بالتی هی احسن.

دا وه زما او زما د ځینو ملگرو ارزو چې زه ئې هغو کسانو ته ښکاره کوم چې ما ته په ښه نظر گوری او په لاره کښې ما د مخه کوی.

زړونه

(۹)

زه له زړونو سره لږ غوندې آشنا یم زه هلته یو څه کورم او په معنوي هم پوهېږم. په زړونو کښې یو څه شته چې په ژبو کښې نشته. تاسې د هر چا په خبرو مه غولېږئ او زړونو ته لاره پیدا کړئ.

پوهېرئ چه زرونو ته لاره څنگه پيدا کېږي؟ او په دغه لاره څوک تلي شي؟ پدې لاره موټرونه نشي تلای، دآسونو او کچرو لاره نه ده، خره او غوايي پدې لاره نه درومي. د کبر او غرور خاوندان او زورور دا لار نشي موندلی.

د چا په سينه کېږي چه زره نه وي او په زره کېږي رحم و عاطفه نه وي له هغه نه دا لاره ور کېږي او بل طرف ته ځي.

د دې لاري خضر او رهبر له خلقو سره اخلاص، الفت او رښتيايي محبت دی. ما د اخلاص او محبت له برکته زرونو ته لږ غوندي قرب حاصل کړ او هلته مې يو څه وليدل زه هغه ټول څه اوس نشم بيانولی خو همدغومره وایم ډېرې ژبې شته چه د زورورو په ثنا او صفت نه مېرېرې مگر يو زره هم نشته چه زور او زورور ئې خوښ وي.

دا خبره له ما نه يوسئ او د زور و قوت خاوندانو ته وواياست:

زورور به هر څه پيدا کړي شي مگر په زرونو کېږي قدر نشي پيدا کولی. هغه چه خلق تربنه وېرېږي هېڅکله نه محبوب کېږي.

په يوه زره کېږي يوشی ځانېږي يا مينه يا وېره.

دا ستا خوښه ده چه هر څه هلته ږدي او هر څه درته ښه ښکاره کېږي.

هو! دا ستا خوښه ده چه بلا کېږي که لا لا کېږي؟

مگر زه له هغې تبستم او پدې بل پسې ځم.

دی راته ښه ښکاری او له هغې نه امان و پناه غواړم. که قوت روې شي خلق ورنه تبستی او که لیلی شي ډېر مینان پيدا کوی.

د لوی خدای په پاک نامه

او د ده په توفیق

(۱۰)

هغه کار ته وړاندې کېږم چه کول ئې ډېر ګران دی او نه کول ئې له يوه داسې مهم او ضرور کار څخه ډډه کول دی چه د وطن او ملت خیر خواهان او خدمتکاران له

دغسې کارونو نه هېڅکله څنګ نشي کولی. که ووايم چه دا کار آسانه نه دی او هر څوک ئې نشي کړی مبالغه نه ده حقيقت دی.

زمونږ په سلو کښې يو تن د سواد خاوند نلرو او په سلو با سوادو کښې ايله يو ئې دغه کار کولی شي. دلته همدغه يو مشکل نه دی سل نور هم ورسره دي.

په نورو ځايو کښې کار کول ګران دی او خبرې آسانه دی دلته خبرې کول له هر کار نه مشکل کار دی او څه لیکل يا څه ويل سل رنگه مسؤليتونه لری.

دلته يوازی همدومره ويل چه ښه کوی او بد مه کوی بې خطرې او بې ضرره دی مګر په ښو او بدو باندې بحث کول او يو له بله ئې بېلول ډېر ګران کار دی.

دلته ښه او بد داسې ګډ شويدي چه اوس دغه تفریق ډېر زیات مهارت او ډېر لوی قوت غواړی. هغه اصول او مبادی چه نن په دنیا کښې مسلمات ګڼل کېږی او د دنیا پوهان ئې تقریباً په اتفاق منی او احترام ئې کوی زمونږ هونښاران پکښې سل خبرې لری او اورېدو ته ئې هم څوک حاضر نه دی منل خو لا څه کوي.

زمونږ د ځينو افرادو نننی وضعیت او حالت داسې معلومېږی لکه چه يوه سړی شپو خولی په سر کړی وی پتلون ئې اغوستی وی، څادر ئې په اوږو پروت وی او کوچیانې پښې ئې په خپو کړی وی په بازار کښې ځانته نکتائی اخلی نو د دغه سړی مزاج پېژندل سړي ته ګران معلومېږی او څوک نشي پوهېدلی چه څه ورسره ووايې. دا چا ته نه ده معلومه چه دی د شپو په ځای پکړی ژر قبلوی او له پتلونه تېرېږی، که څادر او پښې په کرتی او بوټونو بدلوی، يا دا ټول پرېږدی او کوم بل خالص او معلوم وضعیت اختیاری.

دغه شان ګډوډ او مخلوط اوضاع د افکارو او خیالاتو په دنیا کښې هم شته ځکه دلته خبرې ګرانې دی او راز راز خطرات ورسره شته.

زه يو مسلمان پښتون يم له ما نه به د خدای په فضل او توفیق هېڅکله ارادتا داسې خبری وانورئ چه خدای دې نه کا د دین او مذهب مخالفت پکښې وی.

زه به داسی څه ونه وایم چه زمونږ د ګران او محبوب پادشاه ادب او احترام پکښې نه وی ساتل شوی.

زه به داسی څه ونه لیکم چه د وطن او ملت ضرر پکښې متصور وی مګر سره له دې ټولو خبرو ښايي په ما باندې د ځينو له خوا اعتراضونه وشي او ځینی کسان راته بد بین غوندي شي ځکه چه حق ويل دومره ترخه وی چه د ادب په زور هم پکښې ډېر

خوږوالی نه پیدا کېږي. له اجتماعي چارو سره علاقه لرل ارومرو شخصي او فردي علايق له ځينو کسانو سره خرابوي او بد زړونه بد وي.

دلته خلق په تاويلاتو کېنې هم زښت ډېر مهارت لري او سمه خبره هم ډېره وړانولې شي. ځينې کسان دا کار د ثواب دپاره کوي او په دغسي خبرو ځان د چا دوست او خير خواه کاندې. خبرې ډېرې دي څه به دې سر خوږوم، زه دغه ټول مشکلات په نظر کېنې نيسم او ناخبره دا کار نه کوم او نه پکښې کوم هوس دخل لري، زه پوهېږم چه يوې حقې مجادلې او مجاهدې ته را وړاندې کېږم او له لوی خدايه ځانته د ښه نيت او سم عمل توفيق غواړم.

زه يقين لرم چه دا هغه وخت او هغه ځای نه دی چه د يوه اخبار خپرول گټه ولري، ما ته دا معلومه ده چه پدې کار کېنې مادي تاوان هم شته، زه دپته ملتفت يم چه زما اخبار به ډېر لوستونکي پيدا نکړي شي او ډېر خريداران به نلري مگر زه د ډېرې لري معنوي فايدي دپاره هر څه قبلوم سره له دی او سره له ډېرو نورو خبرو د دې مبارك ايت (و لا تکتتموا الشهاده) د تعميل دپاره حق ويلو او حق څرگندولو ته حاضرېږم.

نورې وېرې له زړه باسم او د پاك خداى وېره په زړه کېنې ساتم.
د حق او حقيقت په مينه، د وطن او ملت د خدمت په ارزو، د ديموکراسۍ د حسن استقبال په نيت د خپل گران او ديموکرات پادشاه د ارزوگانو په پيروي پدې کار شروع کوم. او ټينگ اميد لرم چه د وطن مصالح او منور طبقات به په ښه سترگه ورته وگوري.
د دی اخبار (اولس) مرام دا دی: ملی وحدت تقويه کول، د پوهی او تنوير خپرول، د ديموکراسۍ په اساس اجتماعي عدالت تامینول، د خوارو غريب غمخوړی، د مظلومانو ملگرتيا او د حق پالنه اللهم اهدنا الصراط المستقيم.

واورئ او خبر شئ!

(۱۱)

زه دلته نه وم، بل چېرته وم، هلته خلق بل راز و، کورونه بل رازو، کارونه بل رازو هلته ما هغه څه وليدل چه تاسو به نه وی ليدلې، هغه څه مې واورېدل چه تاسو به نه وی اورېدلې. په هغه ځای کېنې چا پسونه نه حالول مگر د انسانانو ونډې به ئې کله کله کوله.

زما خو ومه ورخ وه چه يو بسکلی حَلْمی په رڼا ورخ د خو تنو په مخ کښې چا وواژه مگر دا د ظلم او وحشت واقعه دومره عادی او معمولی تېره شوه چه ستر حاکم خو پرې خبر هم نشو او حاکم خبر شو خو ورته را نغی.

د تحقیق دپاره ئې يو دوه تنه را ولېږل، په اولس کښې هم خو تنه پیدا شوه چه قاتل ئې وښوده او حقه شاهده ئې پته نکره مگر د کلی خان او ملک د قاتل له پلاره پنخلس زره روپۍ واخستې او له وایمه وایم چه په حاکم، قاضی چا او چائې ووېشلې، شه دوی وخورې او شه نورو، دوه زره پکښې د مړی پلار هم واخستې او ابرائې وکره حکه چه ټول په بله خوا او د ده له لاسه هېڅ نه کېدل.

مقتول له خپل پلاره د نورو زیات سکني و حکه هغوی خونبها زیاته واخستله.

په قاتل باندې يو کال قید وخوت مگر پلار ئې په ما او په بل پسې کرزېده چه په یوه او بل سپارښتن وکړی او دا بي گناه بندی خلاص کړی.

دا واقعه خو مو واورېده اوس بله واورئ، زمونږ په کلی کښې داسې خبرې ډېرې دی.

هغه بله ورخ له ملا صاحب سره ناست وم يو سړی راغی چه په حاکم صاحب خط راکره چه ما يا زما کېده ونه وهی اوبندیان مونکړی حکه چه هغه ورخ ئې هم غوښتی وو او راته ډېر په قارو. ملا صاحب ورته اول د حوی دعا وکره او ټولو ویل چه ډېر ښه حَلْمی و، خدای دې وبخښی.

سړی بیا ملا صاحب ته وویل چه د خدای په لحاظ يو خط را کره چه مونږ ته شه ونه وائې او نور مو ونه رېږوی. ده ویل حوی مې سیند وړیدی او پخپل اجل مړ دی مگر حاکم صاحب وائې چه چا وژلی دی تاسې قاتل پتوئ حکه مو په وهلو قایلوم.

دا خبره ما غوندې ساده او نا بلده سړی ته عجیبه غوندې ښکاره شوه، ما ویل دا څنگه کېدای شی چه د یوه سړی حوی څوک مړ کړی او دی حکومت ته اطلاع ورنکړی، ماته د حاکم صاحب په عقل او تمیز خندا راتله خو وروسته یوه او بل وویل (غاره دې د دوی بنده وی) چه په رښتیا دا هلك فلانکی خیلو وژلی دی او په سیند کښې ئې غورخولی دی مگر پلار ئې پوهېږی چه شه مې له لاسه نه کېږی او غریب سړی یم خوشی ولی په چا باندې حان وژنم او د کار دارانو د پیسو اخستلو دپاره عرضونه کوم.

داسې خبرې ډېرې دی زه ټولی نه کوم او له مړونه تېرېږم ژوندوته راحم.

یوه ورځ یو ځلمی راسره په لاره کښې ملگری شو چه ژبه ئې هم بندېدله او خبرې ئې په تکلیف کولې ما پوښتنه وکړه چه څه کار کوي ده د خپلې پرېشانی قصه راته پدې ډول شروع کړه:

مونږ دېرش څلویښت جریبه زمکه درلوده نور ټول رانه ظالمانو او خدای ناترسو واخیست اوس دوه جریبه راته پاته دی او هماغه پتی چه له مونږ نه نورو اخستی دی په دهقانی کرو.

پدې کښې هم مونږ څوځ په قراره نه پرېږدی فلانکی صاحب وائی چه ستاسو په تره مې شپږ زره روپۍ دی چه درې نیم زره ئې گټه کېږی نو ژر کوئ ماته نه زره او پنځه سوه روپۍ راکړئ، مونږ دا روپۍ نشو ورکولی او دا درې میاشتی وشوې چه ورور مې حاکم صاحب بندی کړیدی او د دایکې پیسې رانه غواړی.

ما وویل کوم شرعی سند لری ویلی نه خو وائی چه عرفی سند راسره شته چه ستاسو تره پکښې گوته لگولی ده، ما بیا ټپوس وکړ چه تاسې پکښې څه وایاست ده ویل اوس خو مونږ چور منکر یو منکر که هماغه شپږ زره واخلي او سود را باندی حواله نکړی خپل پتی به خرڅ کړو او ځان به خلاص کړو منکر که په شپږو زرو قایل شو نورې هم رانه اخلی.

ما تعجب کاوه چه حاکم صاحب څنگه په حقوقی دعوه کښې بې له کوم شرعی سندو یو سړی درې میاشتی بندی کولی شی، هغه زما تعجب رفع نکړی شو بلکه نورئې هم زیات کړ او وئې ویل کله چه یو مشر سړی حکومت ته له مرکزہ راځی او محبس گوری حاکم صاحب زما ورور له محبس نه باسی او له یوه پیره دار سره ئې چیرته لرې لېږی او چه هغه ولاړ شی بیا ئې بېرته په زندان کښې واچوی.

تاسې پدې خبره پوره باور وکړئ چه ستاسې په زندانو کښې که دغه شان پټ او غیر رسمی د غلا بندیان شته چه په ناحقه بندیان شوي او له زندانه نشی وتلی داسې رسمی بندیان هم شته چه محکمې پرې حکم کړیدی مگر د ورځی په زندان کښې دی او شپې په کورونو کښې کوی یا د ورځې کورته ځی او شپه په محبس کښې تېروی. که د رجب خان خبره رښتیا وی نو حاکم صاحب د یوه بې گناه سړی د بندی کولو جیره پدې باندې کړېده چه یو گناه کارئې له بنده ازاد کړیدی او د افراط و تفریط له یو ځای کولو نه اعتدال غواړی.

ملی حکومت

(۱۲)

یو وخت مونږ د حکومت په معنا کښې دومره ډېر فکر نه و کړی. چا به چه د حکومت په باب کښې څه خبرې کولې خلقو به کمان کاوه چه دی د مملکت پادشاه او سلطان یادوی مگر اوس پوه یو چه کابینه او اجرائیه قوه د حکومت په نامه یادېږی او شاهي مقام له دغه نامه نه پورته حای لری. اوس مونږ وپوهېدو چه په یوه مملکت کښې درې قوته وی (قضائیه - تقنینیه - اجرائیه) چه دا ټول د مملکت پادشاه ته اطاعت او انقیاد لری.

قضائیه یا تشریحیه قوه هغه ده چه قاضیان او مفتیان ئې د شریعت په اساس د پادشاه په امر لری او هېڅوک پکښې هېڅ نشی ویلی.

تقنینیه قوه د مملکت له پارلمان څخه عبارت دی چه د قوانینو د تصویب او تدوین حق لری او د ملی شورا او اعیان په نامه دلته یادېږی.

اجرائیه یا مجریه قوه له کابینې څخه عبارت دی چه حکومت هم ورته ویل کېږی او ملی شورا ته مسؤلیت لری.

د حکومت له لفظ سره اوس یو بل لفظ هم یو حای کوی او ملی حکومت ورته وائی.

ملی حکومت یعنی څه؟

ځینې سادگان کمان کوی چه ملی حکومت هماغه دی چه د ملت له خپلو افرادو څخه جوړ شوی وی او ټول وزیران ئې د مملکت خپل سړي وي.

پوهان او هونبیاران دا تعریف نیمگړی بولی او وائی کوم حکومت چه د بل مملکت او بل ملت خلق پکښې شامل وی او پردی اشخاص پکښې وزارتونه او ریاستونه لری هغه خو بالکل اجنبی او غاصب حکومت دی چه د استعمار په نوم یادېږی. نو ملی حکومت یوازی دا نه دی چه وزیران او رئیسان ئې پردی نه وی او خپل خلق وبلل شی بلکه علاوه پدې دا خبره هم پکښې شرط ده چه وزیران د ملت له افرادو د ملت د وکیلانو په اعتماد او خوښه انتخاب شوی وی او ملی شورا پرې خپل اعتماد ښکاره کړی.

نو که چیرې د یوه مملکت وزیر صاحبان د هغه مملکت خپل خلق وی مگر ملی شورا پرې بې اعتمادی ښکاره کړی ملی حکومت ورته نه ویل کپړی حکه چه د شورا اعتماد شرط دی او د فقهاؤ په اصطلاح انتفاً د شرط انتفاً د مشروط دی.

د دی خبرې نوره خپرنه به نه کوو اوس به راشو دپته چه د ملت د وکیلانو اعتماد ولی دومره ضروری شرط گنل شویدی؟

که چیرې یو ملت یا د ملت نمایندگان په صدراعظم باندې عام و تام اعتماد ولری او هغه بیا پخپلو وزیرانو صاحبانو خپل پوره اعتماد خرگند کړی نو بیا دپته څه حاجت پاته کپړی چه د وزیرانو په باب کښې له وکیلانو څخه د اعتماد رایه واخستل شی او وکیلان هر وزیر وپېژنی.

په دغه صورت کښې باید هغه وزیران چه د ملت وکیلان ئې هېڅ نه پېژنی او ښه و بد ئې ورته هېڅ نه وی معلوم حکماً داسی وگنل شی لکه چه د ملت اعتماد پرې موجود وی.

مگر حقیقت داسې نه دی او د دیموکراسی په اساس هغه حکومت چه په وزیرانو باندې ئې شورا بې اعتمادده وی او خپله بې اعتمادی ښکاره هم کړی ملی حکومت نه بلل کپړی.

په ملی حکومت کښې د ملی شورا اعتماد د کابینې په اعضاؤ و ډېر ضرور دی د دغه ضرورت په باب کښې دلته لږ غوندې بحث کوو او د چا خبره فلسفه ئې بیانوو:

که د یوه مملکت وزیران یوازی د یوه شخص په اعتماد مقرر شی ډېر امکان لری چه یو فکر که څه هم ډېر پوخ وی له سهوو او اشتباهاتو سره مخامخ شی او یو سړی وکړی شی چه د یوه شخص په نظر کښې ځان ښه ښکاره کړی او ښه نه وی مگر هغه وزیر چه د ملت اقناع او د ډېرو وکیلانو اعتماد حاصلول ضرور گڼی مجبور دی چه ډېره موده ډېر ښه ښه کارونه وکړی او عام و خاص ئې ښه والی ومني.

پدی صورت کښې یو سړی کونښن کوی چه یو برجسته شخصیت پیدا کړی او د مهمو کارنامو او د خدمتونو په اثر عام محبوبیت او عامه خوشبینی حاصله کړی.

یو سړی دا کولی شی چه یو شخص، په نه څه وغولوی مگر د ډېرو کسانو غولول څه آسانه کار نه دی او ډېر لږ امکان لری.

بله خبره دا ده چه کابینه او وزیران د دیموکراسی په اساس د ملت وکیلانو او نماینده گانو ته مسؤل دي او وکیلان حق لری چه د مملکت په اجراتو کښې غور او دقت وکړی او حکومت پخپل سر پرې نږدی نو که چیرې وزیران په ابتداً کښې د

وکیلانو اعتماد حاصل کړي او د هغه په حق کېږي څه بد بڼې او بدگمانی نه وی موجوده بلکه اکثریت د شورا ورته خوشبین وی نو د ملی شورا او کابینې تر مینځ هر ساعت دومره ډېر نظری او عملی اختلافات نه پیدا کېږي او وزیرانو ته یو ډول اطمینان حاصلېږي همدغه اطمینان د دوی جرئت او فعالیت زیاتوی او دغه شان وزیران پخپلو کارونو کې له ډېر تردد او تذبذب نه خلاص وی.

پدې صورت کې یو ملت دا احساس او یقین کوی چه زه پخپله پخپل ځان حاکم یم او د اجرائیه قوی قوت زما خپل قوت دی او حکومت هېڅکله داسې یو کار نشی کولی چه زما خوښ نه وی دغه شان حکومت هم باور لری چه ملت زما تر شا ولاړ دی او ملی قوت راسره په هر کار کې ملگری دی.

دغسې وزیران له ملت سره په تماس کې وی او ارومرو په ملت باندې خپل ځانونه پېژنی دا پېژندنه نه دوی د ملت له ټولو مشکلاتو، خواهشاتو او ضروریاتو څخه خبروی او له دغې پېژندګلوی څخه د حکومت او ملت تر مینځ یو ټینګ وحدت او محبت پیدا کېږي.

دغه راز وزیران د ملت له حاله نشی غافل کېدلی او ددی په ځای چه ځانونه په یوه شخص پوری مربوط وګنی له ملت سره خپل تعلق او ارتباط ساتی.

په همدغه اساس په ملت کې د کار سړی او رجال هم پیدا کېږي او اشخاص پدې فکر کې لوبېږي چه په ملت کې مقام او منزلت ولری.

ملی قایدین او لیدران هم په یوه ملت کې هله پیدا کېدای شی چه حکومت ملی وی او یو سړی د ملت په حسن نظر مهم مقام ونیولی شی.

دغسې اشخاص د ملت په نبض هم پوهېدلی شی او د ډېرو اجتماعی امراضو په علاج موفق کېږي. دوی بیا کولی شی چه په عمومی افکارو کې بڼه بڼه تحولات پېښ کړی او نوې مفیدې مفکورې په خلقو باندې په آسانی ومني.

زمونږ هوښیاران

(۱۳)

څنگه چه زمونږ هر څه په بل راز دی او هېڅ مو د نورو غوندې نه دی یعنی زمونږ ښارونه، زمونږ سرکونه، زمونږ شفاخانې، زمونږ مامورین له نورې دنیا څخه ډېر ډېر

فرقونه لری دغه شان زمونږ هونبیاران هم د نورو ملکونو له هونبیارانو سره هېڅ نه مقایسه کېږي.

د دوی عقل یو راز دی د هغوی بل راز. دوی یو شانته فکر کوی هغوی بل شانته دوی په یوه لار حې هغوی په بله.

زمونږ هونبیاران وائي: یو سړی په لاره تېرېده یو مار ئې ولید چه د یخنی له لاسه بیخې مړ پر پروت و او هېڅ حرکت ئې نشو کولی، د ده زړه وسوزېده او مار ئې پخپل لستونې کبې را واخیست او روان شو، څه ساعت وروسته چه مار تود شو او ساه پکبې وغړېده مار د همدغه سړی له غاړې تاو شو او د ده د بدبختۍ سبب وگرزېده.

له دې قصې نه دوی داسې نتیجه اخلی چه ډېر ضعیف او عاجزه انسانان هم لکه بې دمې ماران داسې دی چه باید څوک پرې زړه ونه سبزی او نه څه احسان ورسره وکړی ځکه چه ډېر ځله احسان او دلسوزی بد عاقبت او بده نتیجه لری.

دا هونبیاران مونږ ته احسان او دلسوزی همدغه شان تصویر وی او د مار و انسان په فرق نه قایلېږي.

زمونږ هونبیاران دا هم وائي:

عاقبت گرگ زاده گرگ شود   گر چه با آدمی بزرگ شود

دوی ډېر انسانان ګرګ او ګرګ زاده معرفي کوی او نور بنيادمان ترېنه وېروي.

دوی وائي: سر جاهلان بر سر دار به.

ما له دوی څخه ډېر ډېر او په وارو وارو اورېدلی دی: بې ادب را هر کجا یابی

بکوب.

دوی له مشفق استاد نه هم د شاگردانو دپاره جور او ظلم غواړی ځکه وائي:

جور استاد به ز مهر پدر.

دوی غواړی له تعلیم نه د ماشومانو زړونه په وهلو تور کړی او بیا ئې د جهل او

ناپوهۍ په ګناه په دار او سولۍ وخبړوی.

دا و زمونږ ځینې پوهان او هونبیاران چه انسان ورته لکه مار او لېوه معلومېږي. نور

نو ته ووايه چه ناپوهان او بې عقلاان به څه غواړی او څه به کوی؟

د انسان اصلاح په پوهه انسانان کړی   ناپوهان ئې په وهلو د انسان کړی

دا وایم - دا نه وایم

(۱۴)

دا وایم:

مونږ د کار سپری نلرو، علم او پوهه په مونږ کښې نشته، وری او برېښه یو، رنځوران مو نه جوړېږی. سرکونه وران او خراب دی.

دا نه وایم:

هغه وزیر یا دغه رئیس د کار سپری نه دی، په وزرات معارف کښې سل نقصانونه موجود دی. وزارت اقتصاد، صحیه، فواید عامه خپله وظیفه ښه نشی اجرا کولی، پخپلو کارونو کښې صحیح فکر نشی کولی، عملی فعالیتونه قناعت بخش نه دی، پیسې بېخایه لگېږی یا داسی نور ...

دا وایم:

ما پخپله د امتحان په ورځ د یوولسم صنف هلك ولید چه معلم ئې ډېر صفتونه کول او د هغه د امتحان پارچه ئې په ډېر افتخار را وړاندې کړه مگر متاسفانه هلته (اتفاق) (اتفاق) او (اتحاد) (اتحاد) لیکل شوی و.

دا هلك له دغې غلطې املاً سره له یوولسم صنف دولسم ته کامیاب ولاړ او یوولس صنفونو، یوولس کالو، یوولس معلمانو دا غلطی اصلاح نشو کړای.

دا نه وایم:

چه نقص په معلم یا په تعلیم کښې دی، په امتحانونو کښې څوك غور او دقت نه کوی، د مکتب مدیر یا د معارف رئیس ښه کار نه دی کړی، مفتش خپله وظیفه ښه نه ده اجرا کړی.

دا وایم:

مونږ یو له بله ظلمونه کوو، یو د بل مال خوړو، غلطې دعوی کوو او ورو پې هم، څوك چه عرض و داد وکړی نه خوشحالیږی او ډېر سرگردانی وینی، که چا د چا په پتی د چا په کاله ناحقه دعوه وکړه او ډېرو خلقو ته حقیقت معلوم و بیا هم د خپل حق اثبات گران کار دی او څو کاله خوزه روپی د خپل مال د خپلولو دپاره په کار دی.

دا نه وایم:

چه گرم څوک دی؟ نقص په چا کبې دی؟ ظلم څوک کوی؟ پردی مالونه چا خورلي؟ عرضونه ولی یو ځای ته نه رسېږي او عارض ولی پخپل عرض پېښمانه کېږي.

دا وایم:

رشوت خواره شته، لحاظونه کېږي، سړي وژل کېږي، په زندانو کېږي بېکناه بندیان هم شته.

دا نه وایم:

رشوت خور څوک دی؟ چا د چا لحاظ کېږي؟ کوم سړی بل سړی وژلی دی؟ بېکناه بندی کوم یو دی؟ او چا بندی کېږي؟ اوس خو به پوه شوی یاست چه زه څه وایم او څه نه وایم؟

دوه جنازې

په یوه ورځ، په یوه ساعت کېږي له یوې شفاخانې نه دوه جنازې را ووتلې. هغه یو د کم خونۍ په وجه او دا بل د فشار خون په سبب مړ شوی و. د هغه جنازه څلورو تنو په اوږو را اخستې وه او د دی بل د جنازې په موټر پسې یې حساب له لوی او واړه موټرونه روان و.

هغه یوه وینه نه درلوده ځکه مړ شو د دی بل وینه زیاته شوې او تېزه شوې وه ځکه ئې ژوند ونشو کړای.

دوی دواړه مړه شوه خو مرگونه ئې یو راز نه و او مرضونه بېل وو. یوه د نورو وینې هم ځکلی وې او دېته محتاج و چه ډاکتران ئې له وجود څخه وینه وباسی. بل ته چا خپله وینه هم نه وه پرې ایښی او بې وینې و.

یو د افراط او بل د تفریط له لاسه مړ شو.

هغه چه فقیر و او په فقر الدم مړ شو د هغه له مرگه د باختر آژانس هېڅ خبر نشو. د دی بل د مرگ اطلاع اخبارونو په ډېر تاثر او تاسف سره اخستی وه او د جرائدو پانې ئې په ماتم کېږي توری شوی وې.

دا دواړه یو بادار او بل ئې نوکر و دوه کاله پخوا ښاغلی بادار رنخور شو ډاکتر د نوکر ډېره وینه د رنخور په وجود کېښې انجکشن کړه د نوکر قوی او سالم وجود ډېر کمزوری شو خو بادار په لږ وخت کېښې د ښو خوراکنونو په زور او د عیاشی په وجه په فشار خون مبتلا شو چېرته چه دغه شان باداری او نوکری وی هلته همدغسې کېږی او د یوه په حای دوه مری هوا د یوه کمزوری کول او د بل قوی کول د دواړو په مړینه تمامېږی او د ظالم و مظلوم عاقبت همدغه شان وی.

دغه راز مرکونه مونږ طبعی مړینه بولو مگر په حقیقت کېښې قتل او مقاتله ده.

دلته هم قاتل او مقتول شته مگر زمونږ پوليسان زمونږ حاکمان او زمونږ قاضیان پرې نشی پوهېدلی بلکه دوی له نورو نه دغه شان معنوی قتلونه ډېر کوی. دلته دا عادت دی چه یو سړی که چا په ټوپک وویشت یا ئې په کتارو سوری سوری کړ د هغه پوښتنه کوی مگر که چا د چا ډوډی وخوره او هغه له لوری مړ شو نو دا مرگ قتل نه بولی او دغسې قاتل ته سزا نه ورکوی.

دغه شان مقتول ته څوک شهید هم نه وائی او نه پرې څوک تبې تری.

په رښتیا چه مونږ ډېر ظاهر بین یو او حقایقو ته نه یو ملتفت.

زمونږ ډاکتران هم مونږ غوندی دی او پدې نه پوهېږی چه زمونږ اصلی مرض ظلم دی او حقیقی علاج عدالت دی. مونږ هېڅکله پدې نه جوړېږو چه د یوه وینه د بل په وجود کېښې انجکشن کړو او په افراط و تفریط کېښې خپل علاج ولټوو.

ناحقه دعوه

دلته ناحقه دعوی او د ناحقې شاهدان زښت ډېر دي. زمونږ قاضیان ښه خلق دي هر رنگه دعوی اوری او هر چا چه هر څه وویل غور ورته ږدی.

هغه بله ورځ د یوه سړي غویي د بل په شوتله کېښې ټنډ شو چه په مټی ترچورکی ورسېده د غوایي خاوند د شوتلی په خاوند دعوه وکړه او تاوان ئې غوښته ما گمان کاوه چه دی به ئې پدی گناه نیولی وی چه تا ولی خپله شوتله نه ساتله؟

ولې دې زما غویي په شوتله کېښې دومره پرېښوده چه ټنډ شی دا گمان بیخی بی اساسه نه وه حکه چه دغه شان دعوی هم دلته ډېرې کېږی او خلق ئې کوی. مگر د

غوايي خاوند له دېنه هم خپله دعوه معقوله کړې وه او حقوقی رنگ ئې ورکړی و. هغه وويل د شوتلی خاوند له ما سره عناد درلود او زما د قلبی غویي ئې په لوی لاس پخپله شوتله کبې خوشی کړ.

په دغسی چالاکی او مهارت د غوايي خاوند د ناحقی شاهدانو او د ډېرو واسطو له برکته خپل ځان د شوتلی له تاوانه هم خلاص کړ او د غوايي تاوان ئې هم پوره او کامل واخیست.

زه وېرېم چه حینې رشوت خواره چه د خلقو وینې څکی او په پردو مالونو ټنډېری او بالاخره په فشار خون مری د هغوی وارثان هم د غوايي وال له قصې نه خبر نشی او د شوتلو په خاوندانو د خون دعوه ونکړی. زمونږ هوبسیار او محتاط خلق له دغسې قصونه ډېر بڼه خبر دی او ځانونه په ډېر احتیاط ساتی، که دوی د چا غویي پخپل پتی کبې ووینی نو ډېر پام پرې کوی چه ټنډ نشی او لوی تاوان وروانوری.

دا خلق پدې پوهېدلي دي چه د شوتلو پتی د غوايانو د څر د پاره دی او باید غوايي پرې ماړه شی مگر دومره نه چه له ډېر مړېسته وپرسېری او مړه شی.

که چیرې دهقانان بې پروايي وکړی او غوايان تر ټنډېدو په شوتله کبې پرېږدی جاگیرداران او زمینداران ترېنه د خپلو غویو تاوان اخلی او داسې ئې نه پرېږدی په رښتیا چه د دهقانانو وظیفه ډېره ګرانه ده چه باید غوايان نه وری پرېږدی او نه ئې دومره ماړه کړی چه له ډېر مړېسته مړه شی.

خبره له خبری ولاړېری او یوه چه کومه بله را په یادېری خبره په دعوو کبې ده، هغه شپه د مامور صاحب کور غلو وواځه او ډېر مال ئې ورځنې ویووړ مامور د کلی خلق ونيول چه تاسو ولی زما د کاله پیره نه کوله ولی مو زما مال نه ساته؟ یا غل او مال په لاس را کړی یا د مال تاوان له تاسو نه غواړمه.

د مامور صاحب ټول مال که څه هم د کلی د خلقو و او له دوی نه ئې اخستی و مگر ساتل ئې هم د کلی په خلقو لازم و چه د مامور صاحب په کور کبې به ئې ساتی.

د دې مال په وجه ډېر خلق ډېره موده بندیان شوه او په اخره کبې ئې لکه د شوتلو خاوند تاوان هم ورکړ او دغه حقوقی دعوه جزائي هم شوه.

دلته دغه شان نا آشنا دعوی ډېرې زیاتې دی چه هر څوک ئې باورولی هم نشی. وائي چه یوه سړی ټول عمر په دعوو کبې تېر کړی و او هر څنکه ناحقه دعوه به چه وه ده به ورله کله چه دی مړ کېده نو ځوی ئې ورته ویل چه ابا ماته دې هم کومه دعوه پری ایښی ده او که نه؟ ده ډېر فکر وکړ چه هېڅ دعوه نشته او ځوی ته ئې څه نه دی

پاته مگر هر کله چه دی د دعوو په پیدا کولو کښې استاذ و او له نه څه ئې ډېره غټه خبره پیدا کوله خپل حوی ته ئې وویل کله چا ما ستا مور ودوله ماما دې نهه میاشتي زما واده وځنډاوه، که ما نهه میاشتي د مخه واده کړی وای اوس به دې یو بل ورور هم گرزېده حوی ئې ډېر خوشحاله شو چه پلاره! دا خو د خون دعوه ده له دېنه به غټه دعوه بله چیرته وی؟

په رښتیا چه د ښو غوښو ښه ښوروا وی او له دغسې پلار نه همدغسې حوی پاتی کیري دغه راز دعوې دلته له پلرونو نه زامنو ته پاته شی او د حاکمانو مامورانو روزی خدای په همدغسې دعوو کښې ایښی ده.

وگورئ!

ښه وگورئ! سترگې مه پټوی خدای ته ورتک دی د قیامت ورځ راتلونکی ده سترگې پټول حق نه ویل د حق په حای کښې چوپ کښناستل ډېره لویه گناه ده. وگورئ او په خیر خیر وگورئ که ستاسې سترگې خلاصې شوې که تاسی هر څه ولیده که ستاسې بینایي ثابته شوه ډېره لویه گټه به وکړئ.

ستاسې ډېرې بدبختی په سترگو غړولو لیدلو او کتلو ورکېرئ.

تاسې د سترگو په حکمت ښه نه یاست پوه شوی او له خپلو سترگو نه مو پوره کار نه دی اخستی تاسې یو بل ته گورئ مگر څه نه وینئ او څه نشئ لیدلی.

تاسې به وایاست چه مونږ شپه ورځ پېژنو، تور او سپین بېلوو د انسان او حیوان فرق کوو که مونږ څه نه لېدلی نو هر گوره به د چا له موټر یا بکي لاندې شوی وو له گړنگونو به لوېدلی وو او بې لارې به تلو.

زه وایم اوس هم ډېر خلق په کړه لاره روان دي ډېر خلق په کندو کښې لوېږی او په ځان نه پوهېږی ډېر کسان د انسان او حیوان فرق نه کوي او خاین و صادق نه پېژني، دغه شان سترگې چه مونږ لرو نور حیوانات ئې هم لری د موټرو له مخی اوبنان هم ځانونه په څنگوی په پانونو او کمرو باندې نه ورځی وانه او اوبه وینی د انسان لیده او کاته باید بل راز وی د بني آدم نظر باید سر سری او سطحی نه وي. راحئ چه مونږ او تاسې د خپلو نظر امتحان ورکړو او خپله بینایي معلومه کړو.

پای